

MR. WILLEM HENDRIK FOCKEMA ANDREAE

ALKMAAR 17 JUNI 1909 - ZUTPHEN 5 JUNI 1996

DOOR MR. P.R. MEES

Met het overlijden van mr. Willem Hendrik Fockema Andreae is onze stad een prominent burger en een man met vele gaven van hoofd en hart armer geworden.

Wim Andreae groeide op als zoon van mr. dr. A.D.H. Fockema Andreae, rechter te Alkmaar en later raadsheer en vice-president van het Hof in Arnhem, en Fenneken Kosters, geboren uit een predikantengezin. Zijn beide grootvaders waren hoogleraar te Leiden aan de juridische, respectievelijk theologische faculteit. Na het afronden van zijn gymnasium-opleiding te Arnhem ging hij zowel theologie als rechten studeren te Leiden, welke laatste studie in 1935 succesvol werd afgesloten.

Andreae werd advocaat en koos al spoedig voor ambtelijke functies binnen de ministeries van Buitenlandse en Algemene Zaken, terwijl hij in 1940 tot waarnemend chef van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen werd benoemd. Dan volgt een moeilijke periode in de oorlogstijd waarin hij zo goed mogelijk de belangen van de schippers behartigde als directeur van het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart. In oktober 1943 trouwde hij in de Remonstrantse kerk hier ter stede met mejuffrouw Wilhelmina Schaafsma. Uit het huwelijk werden vier zonen geboren.

In 1945 werd de heer Andreae tot hoofd van de Nederlandse Rijnvaart-missie te Duisburg benoemd. Ons land en onze stad hadden zwaar onder de Duitse bezetting geleden en de wederopbouw van het gebombardeerde centrum en de grotendeels verwoeste haven van Rotterdam werd na de bevrijding met vereende krachten ter hand genomen. Ook de firma R. Mees & Zoonen Anno 1720, welke met een kleine bezetting haar bank- en assurantie-activiteiten had weten voort te zetten, zou haar rol in deze boeiende opbouwfase gaan spelen. Het oude huis aan de Blaak kon best een versterking van de leiding gebruiken en in 1946 besloten firmanten de heren mr. A. Ruys en mr. W.H. Fockema Andreae te verzoeken toe te treden tot hun firma. De eerste een gedegen bankier, de tweede een actief en knap onderhandelaar en

25. Mr. W.H. Fockema Andreae. Tekening door mr. dr. K.F.O. James, 1975.

een man die de weg wist in politiek Den Haag. In de drie volgende jaren verliep de samenwerking met zijn partners goed en wist hij het vertrouwen van het personeel te winnen.

Alweer zou 's lands politiek een beroep op hem doen. In 1949 verzocht het kabinet Drees-Van Schaik hem staatssecretaris van Oorlog te worden, welke functie hij tot 1950 bekleedde. Het was een eervolle functie, die evenwel niet kon worden afgesloten zoals hij deze gewenst had. De toenmalige minister van Oorlog bleek niet in voldoende mate het vertrouwen van de Kamer te bezitten, waardoor hij zijn ontslag aan Hare Majesteit de Koningin aanbod. Dit besluit bracht mr. Fockema Andreae ertoe eveneens zijn ontslag aan te bieden, waardoor er aan zijn politieke loopbaan een vroegtijdig einde kwam. Met Mees & Zoonen was afgesproken dat zijn firmantschap zou herleven zodra zijn politieke dienstperiode zou zijn beëindigd. Aldus gebeurde en met vreugde keerde hij terug in het solide 'Kropholler'-pand aan de Blaak.

De toen volgende eenentwintig jaren heeft Andreae - zoals hij zei - als de mooiste van zijn carrière beschouwd. Waarom? Wim Andreae, komend uit een rechterlijk, bestuurlijk en universitair milieu, is niet de man geweest die de 'ins en outs' van het bank- en effectenvak beheerste. Evenmin wond hij zich op over details van de verzekeringspraktijk, alhoewel hij wel de vakbekwaamheidstest, afgenomen door de commissie van de Kamer van Koophandel, met succes aflegde, hiermede de voorwaarde vervullend voor zijn beëdiging tot makelaar in assurantiën door de president van de rechtbank.

Waarom Andreae zich thuis voelde bij de firma - hij noemde haar het 'Huis' - was te danken aan de stijl van het zakendoen en de hoge normen die firmanten en personeel hanteerden bij hun handelen. De oude familietraditie eiste dit en in die geest moest men verdergaan.

De activiteiten namen na de bevrijding toe en het assurantiebedrijf dat zich - sterker dan de bank - in de provincie ontwikkelde, vroeg om een krachtige leiding. Naast mijn oom Rudolf en vader Jacob zette Andreae zich voor dit onderdeel in, hoewel de belangrijke bancaire decisies mede door assurantiefirmanten dienden te worden geaccordeerd, zoals majeure assurantiedecisies het fiat van hun bankcollegae behoefden. In 1961 werd een eigen kantoorruimte voor de assurantiesector aan het Stadhuisplein in gebruik genomen en in 1964 werd het bedrijf mede op initiatief van Andreae ondergebracht in een aparte vennootschap R. Mees &

Zoonen Assurantiën BV. In de volgende jaren groeide de portefeuille zowel nationaal als internationaal en het was Andreae die door zijn betrokkenheid en inspiratie zijn collegae en personeel succesvol wist te leiden.

Het verwerven van nieuwe relaties werd door hem gestimuleerd, maar indien een kleiner kantoor daardoor schade zou lijden, kwam hij in gewetensconflict: 'dit was 'not done'. En wat zou de beurs er van zeggen?' Zijn jongere collegae hadden het met dit scrupuleuze beleid wel eens moeilijk en poogden hun 'meester' in deze long term visie te volgen. In elk geval werd wel de geest van *De Moraal in het Handelsleven* van de hand van bovengenoemde mr. Rudolf Mees door hem in praktijk gebracht! Voorkomende meningsverschillen werden op originele wijze door voorzitter F.A. - zoals hij in de firma heette - opgelost, onder andere door beide partijen in hun waarde te laten, terwijl hij er een eer in stelde om persoonlijke tegenstellingen met humor en tact te verzoenen. Zo speelde hij tijdens de fusies met Hope & Co. in 1961 en daarna met de Nederlandsche Overzeebank, die door het grote aantal leidinggevenden maar moeizaam tot stand kwamen, een duidelijke rol, leidend tot de oprichting van Bank Mees & Hope - thans MeesPierson -, welke naast R. Mees & Zoonen Assurantiën onderdeel ging vormen van de Mees & Hope Groep.

Nadat de leiding van het assurantiebedrijf verder vergroot was, trad Andreae uit deze vennootschap, wat hem in staat stelde zich meer met de bank te bemoeien en daarnaast ook het voorzitterschap op zich te nemen van de Rotterdamse Kamer van Koophandel, waarvan hij reeds enige jaren lid was. Vijf jaar lang - tot 1974 - heeft hij zich met grote werkkraft en creativiteit aan deze zware functie gewijd en de belangen van haar leden en geheel Rotterdam met grote verve en welsprekendheid behartigd. Als 's avonds bij collega-bestuursleden de telefoon tot in de late uren rinkelde, was het Andreae die toch nog een nieuw, beter plan bedacht had om het gestelde doel te bereiken. In die jaren was het extra nodig zo'n actieve Kamerpresident te hebben, want de concurrentie van de buitenlandse zeehavens groeide, terwijl politieke stromingen het belang van de 'Gateway to Europe' niet diezelfde prioriteit leken toe te kennen als in de voorafgaande decennia het geval was geweest. Aan het zich na de bevrijding vrij ontwikkelende zakenleven werden door de overheid allerlei beperkingen en voorschriften opgelegd. Het besef groeide het milieu, beter dan voorheen, te ontzien, hetgeen in de ogen van de zakenwereld

zeker als navolgenswaardig werd beschouwd, maar ook niet overdreven moest worden. Het mag de verdienste van Andreae genoemd worden oog te hebben gehad voor de nieuwe ontwikkelingen, die meer op welzijn dan op welvaart gericht waren en het beleid van de Kamer hieraan te hebben aangepast.

Door zijn eerder geschetste gave om mensen te laten samenwerken, daarbij de persoonlijke noot sterk stimulerend, is het hem gelukt het teamwork binnen de Kamer te vergroten, waardoor nog betere service aan haar leden verleend kon worden. Rotterdam mag dankbaar zijn voor de resultaten van Andreae's initiatieven, welke hij onder andere nam ten behoeve van Rotterdam Promotions, winkeliersverenigingen, Junior Kamer, koffiehuisen - de goede! -, werkende vrouwen, gastarbeiders, spoorwegen, Rijnvaart en de Beurs voor Koophandel en haar bouwplannen voor een nieuw World Trade Center.

Het is onbegrijpelijk hoe Andreae zijn werkzaamheden bij de bank wist te combineren met zijn vele nevenfuncties. Hij vervulde commissariaten bij onder andere: Nederlandse Dagblad Unie, Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij, Delta Lloyd, Bank van Brussel, Pakhoed, Gist Brocades, Van Nelle, Nedeco en Bouwcentrum. Daarnaast was hij voorzitter van het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs. Verder bekleedde hij nog vele andere bestuursfuncties, waaronder die van Australië-Nieuw Zeeland Instituut, Comité Benelux, Leids Universiteitsfonds, Nederlands Economisch Instituut, Nederlands Instituut voor Efficiency, Vereniging Nederlands Fabrikaat en VNO.

Zó breed was zijn belangstelling en zó groot zijn werkkraft, dat hij aan al deze bedrijven en instellingen zijn scherpzinnig en helder oordeel kon geven, veelal in de zin van: wees je bewust van de ontwikkelingen om je heen en tracht daar op in te spelen en deze zo mogelijk vóór te zijn. Indringend kon hij zijn gesprekspartner een spiegel voorhouden die langzaam ingeslopen bedrijfsblindheid al snel openbaarde.

Religie had zijn hart. De Remonstrantse gemeente in Rotterdam heeft vele jaren in hem een toegewijd kerkganger gekend. Verder was hij een aantal jaren actief als thesaurier van de Remonstrantse Broederschap.

Diverse malen werd Wim Andreae onderscheiden. Wegens zijn vele verdiensten werd hij benoemd tot officier en commandeur in de orde van Oranje-Nassau, ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw en Officier Mérite Commerciale. Bij zijn aftreden als Ka-

merpresident in 1974 werd hem door burgemeester A. van der Louw de Van Oldenbarneveltpenning - de hoogste Rotterdamse onderscheiding - uitgereikt.

Dan treedt hij terug uit het hectische Rotterdamse leven en zoekt een welverdiende rust met zijn vrouw in zijn vakantiehuis 'Allemansgeest' te Harfsen, waar nog menig vriend hem zal bezoeken en om raad vragen. Tweeëntwintig jaar worden met levendige belangstelling voor het wel en wee van zijn gezin doorgebracht, al studierend en zich verbazend over de ontwikkelingen in maatschappij en politiek, welke door hem niet altijd worden bewonderd.

De jaren klimmen, de krachten nemen af en een flat te Zutphen met het uitzicht op de IJssel wordt hun woning. Intens geniet hij van zijn in 1993 gevierde gouden bruiloft en een jaar later van zijn vijfentachtigste verjaardag. Zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen staan om hem heen en steunen hem in zijn steeds slechter wordende gezondheid. Zijn levendige geest blijft helder. En hij schrijft in dat hem eigen, rechtopstaande handschrift menige hartelijke brief, onder andere voor mijn zestigste verjaardag in 1987: 'Als ik het bij mijzelf naga, is zestig wel een hoogtepunt in ons leven; de tijd dat je je opwindt over je carrière of werk is voorbij, je hebt geleerd afstand te nemen van de eigenlijk onbelangrijke incidenten en je krijgt oog voor de waardevolle levensinhoud waar het voortaan vooral om gaat - in eigen tempo voldoen aan een inhaalslag, terugzien, maar vooral ook met de jeugd vooruitzien, onbekommerd zijn - en dankbaar voor onze materiële basis door Mees & Zoonen ons gegeven. Zo gaat het mij nu D.V. al tien jaren, waarin een blijvende verbondenheid met collegae een steeds duidelijker inhoud krijgt. Mieke en ik wensen jullie heel veel goeds toe. Vergeet ons niet! Met Pasen zestig worden zij Gode bevolen!' Met zo'n stichtelijk woord van 'pastor' Andreae kun je het doen.

Na een dapper gedragen ziekte overlijdt Andreae op 5 juni 1996. Tijdens een indrukwekkende rouwdienst in de Almense dorpskerk, welke door mevrouw ds. G.S. Westerouen van Meeteren wordt geleid en waaraan alle vier zoons hun bijdrage leveren, nemen wij afscheid van hem.

Heel veel hebben wij aan deze onvermoeibare man te danken. Zijn inspirerende en hartelijke persoonlijkheid zullen wij ons altijd in dankbaarheid blijven herinneren.

B.P.M.M. HOOGEWEEGEN

ROTTERDAM 19 OKTOBER 1918 - ROTTERDAM 3 JULI 1996

DOOR LUC LUTZ

Tijdens de maandelijkse bijeenkomst van Club 25 in mei 1996 stelde Berni Hoogeweegen voor om zich in te spannen om het vlaggeschip van de HAL, de 'Rotterdam', te sparen voor de sloop. 'Het zou toch eeuwig zonde zijn als dit prachtige schip verloren ging.' Hij werd uit de droom geholpen door de voorzitter, die hem er op wees dat alleen al het onderhoud van het schip jaarlijks miljoenen zou kosten. 'Toch wou ik dat mijn droom uitkwam', zei hij. Het tekent zijn niet aflatend enthousiasme, waarmee hij zich inzette voor alles wat behouden kon worden. En tegelijkertijd zijn kinderlijk enthousiasme, dat niet stil stond bij die nuchtere zakelijke overwegingen.

Bernardus Petrus Marcel Marie Hoogeweegen was een Rotter-

26. B.P.M.M. Hoogeweegen.

dammer die ruim dertig jaar geleden een groep stadgenoten uit o.a. het zakenleven, de media en de cultuur om zich heen verzamelde. Met als doel de promotie van Rotterdam te versterken. Zo werd hij oprichter en voorzitter van Club 25. En de bijeenkomsten vonden plaats in het Hulstkampgebouw aan de Maaskade. Als directeur van de daar gevestigde distilleerderij speelde hij de rol van gastheer. Niet alleen voor Club 25, maar ook voor de later opgerichte Sportclub 25, met als vermaarde leden Jos Coler, Willem van 't Wout, Harry Hofmeester en vele anderen. De legendarische Jan Cottaar belde Berni op met de vraag of er niet iets leuks viel te organiseren voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord-Benfica, bijvoorbeeld een gezellige bijeenkomst met buitenlandse journalisten. Berni juichte het idee toe. En die avond lag er een boot aan de kade, waarmee Berni en zijn gasten naar de Kuip voeren. En weer werd Hulstkamp een trefpunt voor persmensen, bekende sportlieden en persoonlijke vrienden uit de wereld van theater en T.V., met Berni als gastheer, waarbij 't zijn gasten aan niets ontbrak en hij onder alle omstandigheden 'Heer' was en bleef.

Legendarisch zijn de 'nieuwe haring'-borrels, waar allerlei Rotterdamse groeperingen elkaar ontmoetten en waar een levens-echte 'oude Hulstkamp' rondliep, compleet met Goudse pijp. Het ging hem altijd om het bevorderen van Rotterdamse belangen. Hij poogde een trefcentrum te zijn waar de stad, volgens hem, behoefte aan had. En een van de attracties was zijn eigen museum, waar elk voorwerp, elke affiche of elk document een eigen verhaal had. Hij leidde zijn bezoekers met steeds weer dat kinderlijke enthousiasme vaak zelf rond en het bezoek eindigde dan in het nagebouwde bruine café.

Het satirische radio- en later T.V.-programma 'Cursief' kreeg een paar seizoenen onderdak in de ontvangstruimte. Het volgepropte zaaltje genoot, Berni genoot en wij, de medewerkers, genoten. Berni deed alles om het iedereen naar de zin te maken. Zijn Hulstkampgebouw was een paar jaar een echte studio.

Een enkele keer nam hij iemand mee naar het erkertje dat een deur had naar zijn privé-kantoor en een tweede deur naar de aangrenzende vergaderkamer. Trots kon hij je van daar uit laten kijken naar de druk bevaren rivier. Dan wees hij, midden in een gesprek, naar de overkant en zei: 'Daar zaten ze, onze mariniers'. En dan vertelde hij hoe zijn gebouw als door een wonder was gespaard in de meidagen van 1940. Een ordonnans had opdracht

gekregen naar het Kralingse Bos te gaan en de daar gelegeerde artillerie te bevelen: 'Neem het Hulstkampgebouw onder vuur'. De ordonnans is nooit aangekomen en staat sindsdien als vermist opgegeven. De Duitsers die het Noordereiland al hadden bezet, namen vanaf het Hulstkampgebouw de mariniers onder vuur.

Daarna is Berni vijf jaar lang actief geweest in het verzet onder de naam Gustaaf. Hij richtte in maart 1944 de Raad van Verzet Rotterdam op. Kort daarna kreeg zijn oom Eduard opdracht een zelfde organisatie op touw te zetten. Berni kwam hiervan op de hoogte en sloot zich bij de organisatie van zijn oom aan. Tot dat ogenblik wisten zij van elkaars illegale activiteiten niet. Berni kreeg na de oorlog terecht het Verzetsherdenkingskruis.

Dat het Korps Mariniers een warme plaats in zijn ruime hart innam, spreekt vanzelf. En hij kwam in het bestuur van de Stichting Rotterdam en de Mariniers. Hij hield er een schoonzoon aan over. 'Die generaals van de mariniers zijn echt heel aardige mensen', zei hij eens lachend in hun gezelschap, 'behalve die ene, die m'n dochter heeft afgepakt.'

In de tweede helft van de zeventiger jaren stond Berni weer in zijn erker. Het Hulstkampgebouw liep weer gevaar. Als een veldheer berekende hij zijn kansen om zijn vijand, een projectontwikkelaar, te bestrijden. Als een gelouterde verzetsheld bedacht hij zijn strategieën. En hij kwam als overwinnaar uit de bus: het Hulstkampgebouw staat op de lijst van beschermde stadsgezichten. En iedereen die de Maasboulevard neemt, zal met plezier kijken naar dat mooie gebouw aan de overkant. 'Ja', zei hij eens een keer, 'ik ben behoudend. En dat kan soms wel eens héél goed zijn.' 'Het pand is gered door Westermeijer, dankzij inspanningen van Van der Louw. En daar ben ik blij mee.'

Rotterdam mocht ook blij zijn met Berni Hoogeweegen (met twee o's en twee e's graag) die als erkenning de Erasmuspemning en de Wolfert van Borselenpenning kreeg en in 1974 ridder in de orde van Oranje-Nassau werd.

Intussen, september 1996, zijn er gegadigden om de 'Rotterdam', het vlaggeschip, een horecabestemming te geven, hier in de stad. Misschien komt die droom van Berni dan toch nog uit. Het zou een mooie manier zijn om een 'Heer' te gedenken die, als hijzelf die onderscheiding niet had helpen instellen, een zekere kandidaat was geweest voor de Rotterdam Promotieprijs.